
ASPECTE ALE ACTIVITĂȚII SCRITORILOR MOLDOVENI SOVIETICI ÎN ANII 1942-1944

Marius Tărîță

Preliminarii

Prezentul studiu se bazează pe documente cuprinse în dosarul 107, inventarul 1 al fondului 51, din Arhiva Organizațiilor Social-Politice din Republica Moldova¹. Am ales ca limite exterioare ale perioadei reflectate anii 1942 și 1944 deoarece între aceștia se înscriu majoritatea textelor păstrate. Repartiția documentelor pe ani se prezintă din punct de vedere cantitativ astfel: anul 1942 – filele 1-4, anul 1943, filele 5-84 și anul 1944, filele 85-124. Printre cele mai importante documente, în opinia noastră, putem menționa: scrisoarea lui Mozes Kahana-Ardeleanu către CC al PC (b) din Moldova din 15 ianuarie 1943, scrisoarea lui Ion Canna către secretarul CC al PC (b) din Moldova, Nichita Salogor, din 11 martie 1943, nuvela „Третий день” (Ziua a treia) de Iuri Kalughin, scrisoarea lui Emilian Bucov către Canna din 19 ianuarie 1944, o altă scrisoare a lui Canna, din 3 martie 1944, cererea unui grup de scriitori ca urmare a unei ședințe desfășurate la Soroca în 26 mai 1944 ș.a.

În primul an al războiului sovieto-nazist șefia scriitorilor moldoveni a fost deținută de Ion D. Ciobanu. După conferința scriitorilor moldoveni ce a avut loc la Moscova în septembrie 1942, șefia grupului de scriitori a fost încredințată lui Canna. Grupul scriitorilor era constituit din autori transnistreni, autori basarabeni rămași după 28 iunie 1940 și scriitorii de origine basarabească sau evreiască, veniți din România, care aveau convingeri bolșevice. Pentru a aprecia mai bine rolul jucat de Canna în 1942-1944, e nevoie de o scurtă întoarcere în timp la primul an de ocupație sovietică, 1940-1941, pentru a vedea ce ierarhii s-au stabilit atunci în rândul scriitorilor sovietici moldoveni.

Pentru anul 1940-1941, o bună reflecție a activității literare o constituie revista „Октомврие”, tri-

¹ Arhiva Organizațiilor Social-Politice din Republica Moldova [în continuare AOSPRM], Fondul 51, inventarul 1, dosarul 107 – Отдел пропаганды и агитации. Докладные записки, планы, обзоры о работе СпМ. Начато: 1944 г. Окончено: 22 августа 1944 г. На 124 листах.

buna Uniunii Scriitorilor Sovietici din Moldova. După 28 iunie 1940 au apărut nr. 5-6 și 7 pe 1940, iar în anul 1941 au fost editate numerele 1-2, 3, 4 și 5. Revista avea șase despărțăminte – poezie, proză, traduceri și comemorări, folclor, teatru și clasiși. Nucleul numărului 5-6 din 1940 îl constituiau scriitorii transnistreni. Printre aceștia erau – L. Corn², N. Țurcan, P. Cruciencu, P. Darienco, V. Barcari, Er. Dațko și Dm. Zareșneak cu poezii, N. Romanenco cu proză, L. Cornfeld ca folclorist și L. Barschi ca autor de piesă de teatru. Interesant e de menționat că la secția clasici a fost plasată povestea „Trei Iezi Cucuieți”, dar fără menționarea autorului, Ion Creangă. În nr. 7 apăreau – Șabsai, Cornfeld, Țurcan, Barcari, Bargan, N. Zolotariov, I. Lupol, P. Darienco, I. Ciobanu și S. Mospan. În privința limbii folosite reținem următorul fapt – cuvintele *ce*, *aici*, *veche*, *dumneata*, *faină*, *mahală*, *mulțumi* erau scrise „șe”, „aiși”, „vetie”, „duneata”, „fănină”, „măgală”, „mânțâni”.

Colectivul colaboratorilor revistei „Октомврие” a suferit vizibile schimbări în anul 1941. Dintre scriitorii transnistreni apar I. Cioban și P. Darienco. În prim-plan au ieșit scriitorii basarabeni Em. Bucov, B. Istru, L. Deleanu, A. Robot, G. Meniuc, „ardeleanul” (evreu din Transilvania) M. Kahana și alții. Ion Canna, care după cum vom vedea mai jos, a jucat rolul de administrator al grupului de scriitori moldoveni în anii 1942-1944, nu apare cu nici o contribuție în anul 1940-1941.

În aceeași revistă „Октомврие” exista o mică rubrică la sfârșit – „Ла ше лукрязе скрииторий” și alta „Дела Униуня скрииторилор советишь дин РССМ”, care ne permit să reconstituim principalii actori ai ședințelor scriitorilor pentru lunile ianuarie-mai 1941. Una din activitățile cele mai frecvente a constituit-o discutarea lucrărilor scriitorilor moldoveni sovietici. În anexa 1 am inserat un tabel ce conține datele discuțiilor, scriitorii

² Probabil Leonid Cornfeld, care mai târziu va semna și L. Corneanu.

discuțați, referenții și alți participanți din mediul scriitoricesc. Dincolo de faptul că în respectivele rubrici nu erau enumerați toți scriitorii care participau, acest tabel, alături de tabelul al doilea (cu prezența scriitorilor) ne permite să desprindem în linii mari nucleul de scriitori care erau în prima linie a organizației scriitorilor în perioada respectivă. Cei mai prezenți au fost – poeții Em. Bucov, B. Istru, D. Vetrov, G. Meniuc, prozatorii M. Kahana-Ardeleanu, N. Costenco, L. Barschi, B. Baidan, iar într-o primă etapă și criticul V. Panfilova. Din acești scriitori, la ședința de la Soroca, din 26 mai 1944, îi regăsim pe Em. Bucov, B. Istru, D. Vetrov și o prezență nouă – V. Galiț.

Mai jos ne vom opri asupra principalelor momente din activitatea scriitorilor în anii 1942-1944, cu mențiunea că secretarul responsabil din acei ani, Ion Canna, a fost din motive ce urmează să fie relevate printr-un studiu ulterior, un scriitor puțin vizibil în viața administrativă și literară a Uniunii Scriitorilor Sovietici din Moldova în anul primei ocupații sovietice³.

O primă încercare de sintetizare a activității scriitorilor moldoveni la Moscova, în anii 1942-1944, aparține criticului literar Vera Pamfil⁴ (Памфил 1945, 105-113). Legat de prima perioadă a războiului, criticul semnală – „scriitorii Barschi, Cornfeld, Ponomari, Cruceniuc și alții chiar de la început au intrat în rândurile Armatei Roșii” și „radio a fost sângele cale, care dădea puțință scriitorilor moldoveni de a comunica cu norodul său” (Памфил 1945, 105). Printre poeții cărora le-a alocat un spațiu mai larg au fost – Em. Bucov, B. Istru, D. Vetrov, L. Deleanu și G. Meniuc (Памфил 1945, 107-111). Dintre prozatori îi menționa pe I. Canna și I. Ciobanu (Памфил 1945, 112-113). Pe Ion Canna, care la momentul apariției textului era deja președintele USS din Moldova, îl critica pentru „schematism” – „figurile omenești nu sunt bine conturate, stările lor sufletești nu sunt bine adâncite psihologiceste” (Памфил 1945, 112). În două propoziții erau menționați scriitorii Galiț, Corneanu și Barschi și „tinerii scriitori” „Adam și Lupan (Ciolpan)”⁵.

³ Însuși I. Canna, în scrisoarea sa din 11 martie 1943, prezenta lucrurile astfel: „În anul 1941 „Молдова Сочалистэ” a dedicat unul din articolele sale de frunte, literaturii moldovenești... În acest editorial nu am fost menționat nici măcar un cuvânt de rău” (AOSPRM, F. 51, inv. 1, d. 107, f. 14).

⁴ În anul 1941 Pamfil apărea ca Panfilova.

⁵ Ciolpan e pseudonimul cu care Lupan și-a semnat textele în anii războiului.

După apariția acestui text, criticul V. Pamfil a fost criticată la adunarea generală a scriitorilor din 31 august 1945. De pe diferite poziții nemulțumirea și-au exprimat-o Cioban, Galiț și Kahana. Cel mai echidistant a fost Cioban, care a declarat că „dezvoltarea literaturii noastre are nevoie de o critică largă și nepărtinitoare, în care să fie reflectate lucrările tuturor scriitorilor noștri fără excepție”⁶.

Activitatea scriitorilor moldoveni sovietici în anii războiului sovieto-nazist este reflectată în două paragrafe dintr-un studiu recent al lui Petru Negură (Negură 2013, 98-102). Acesta s-a referit la „război ca o perioadă de formare pentru scriitori și pentru publicul lor” și la „capitalul simbolic al războiului”. În opinia lui Negură, „perioada refugiuului oamenilor de litere basarabeni la Moscova, între septembrie 1942 și martie 1944, contribuie decisiv la formarea identității lor profesionale. Primul efect al mobilizării scriitorilor în lupta contra inamicului este convertirea provizorie a poezilor în prozatori și jurnaliști” (Negură 2013, 98). Un alt moment semnalat de Negură e că „în vreme ce scriitorii transnistreni luptă pe front, la Moscova scriitorii basarabeni își țes o rețea de relații personale cu scriitorii moscoviți și cu oficialitățile moldovene” (Negură 2013, 101). Cu toate acestea, autorul nu arată concret din cine erau constituite aceste două grupări și care sunt relațiile care s-au format la Moscova. Din câte vom vedea mai jos, în anii 1942-1944, problemele și activitatea scriitorilor moldoveni sovietici au fost gestionate de prozatorul Ion Canna, care provenea din fosta RASSM.

Activitatea literar-artistică în anii 1942-1944

Cu referire la anul 1942, în AOSPRM, în dosarul despre activitatea scriitorilor, s-au păstrat doar patru pagini. Acestea cuprind două poezii de L. Barschi – „Мстителі”, în varianta de limbă rusă și „Răzbunătorii”, în varianta de limbă română, scrisă cu litere latine⁷. După acestea urmează „Planul de lucru al grupului Scriitorilor Moldoveni pe lângă CC al PC(b) din Moldova pentru perioada de la 1 iulie la 1 octombrie 1942”. Acest plan e semnat de Canna – „conducătorul grupului de scriitori”, în original – *руководитель группы писателей*⁸ (vezi anexa 3). Sintagmele folosite

⁶ AOSPRM, F. 2955, inv. 1, d. 7, f. 8.

⁷ AOSPRM, F. 51, inv. 1, d. 107, f. 1-3.

⁸ AOSPRM, F. 51, inv. 1, d. 107, f. 4.

ne arată că la acel moment Uniunea Scriitorilor Sovietici din Moldova nu mai exista instituțional, fie și în formă transferată, și că grupul activa pe lângă CC și era condus de Ion Canna.

O scurtă observație a titlurilor lucrărilor planificate arată o angajare completă a scriitorilor pe frontul războiului în plan artistic. La toți autorii apare sintagma de „eroi” sau de „învingători” – la Canna și Barschi în eseuri, la Galiț în poezie, la Deleanu în cântece. Printre cuvintele cheie se mai numără – „gardişti”, „partizani”, „eliberatori” și „răzbunători”. Ideea de luptă apare la Galiț, iar la Deleanu și Kahana sunt prezenți dușmanii ca fasciști („poezii de apărare și antifasciste”) și ocupați. Dacă aceste texte au fost scrise, principala lor formă de transmitere a fost Comitetul Radio, la care activau în acel moment Ciobanu și Canna. Acestora li se alăturase și Meniuc, care primise chemare din Kazahstan, la intervenția lui Ciobanu. După un timp cei doi l-au recomandat pe Meniuc să fie ales membru al prezidiului Uniunii Scriitorilor Sovietici din Moldova⁹.

Textele scrise în acea perioadă nu pot fi considerate texte literare. În ele o prezență dominantă o are ideologicul și poartă un caracter propagandistic mobilizator. Am considerat necesar să inserăm titlurile lor așa cum apar într-un document din anul 1942 în anexa 3 a prezentului studiu.

Un eveniment important s-a desfășurat la începutul lunii octombrie 1942, când la Moscova a avut loc o conferință a scriitorilor moldoveni sovietici, organizată de CC al PC (b) din Moldova. La aceasta au participat: secretarii CC Salogor, Zelenciuc, președintele Consiliului Comisarilor Poporului M. Constantinov, Radul, Berezneakov, scriitorii Canna¹⁰, Ciobanu, Bucov, Vetrov, Meniuc, Deleanu, Șternberg (cf. Памфил 1945, 106), Kahana, Kalughin, Sebastian și alții. Într-o scrisoare din 11 martie 1943, Canna regreta faptul că nu fusese invitat scriitorul Altman¹¹ și critica prezența lui Kalughin și Sebastian.

După conferință, scriitorii au avut o întâlnire cu reprezentanții „inteligentei” orașului Moscova. Canna, Ciobanu, Bucov, Vetrov, Deleanu și alții au citit din opera lor (Памфил 1945, 106). Această conferință a fost un prim pas oficial de implicare într-o campanie ideologică cât mai largă a

scriitorilor, în contextul războiului sovieto-nazist. Deși încă nu avusese loc turnura de la Stalingrad, e posibil ca CC al PC (b) din toată Uniunea să fi însărcinat CC al PC(b) din Moldova să mobilizeze scriitorii, în vederea utilizării lor în ulterioara revenire în Basarabia, în munca cu masele largi.

O critică largă, dar și inconsecventă pe alocuri, a conferinței menționate, apare în scrisoarea lui Mozes Kahana-Ardeleanu, care se afla în orașul Cikalov, din 15 ianuarie 1943. Acesta afirma că la conferință nu s-au luat hotărâri care să fi fost fixate undeva, „deși participanții au rămas în Moscova timp de aproape o lună după desfășurarea consfătuirii”¹².

În mai multe locuri, scriitorul Iuri Kalughin, despre care se spunea că e directorul unei cantine, era criticat alături de D. Vetrov. În general era criticată organizarea conferinței scriitorilor ce avusese loc anterior și erau expuse părerile semnatărilor cu privire la modul în care trebuia să activeze Uniunea Scriitorilor Sovietici din Moldova (fragmente largi din scrisoare am inclus în anexa 4). În scurt timp I. Canna a adresat o scrisoare de răspuns pe numele secretarului CC al PC (b) din Moldova, N. Salogor. În aceasta Canna expunea propria viziune asupra evoluției și problemelor scriitorilor sovietici moldoveni în anii 1930, critica persoanele ce au ocupat funcții de răspundere la Glavlit și la Editura de Stat. „Deseori am fost în instituțiile noastre centrale, am discutat cu conducătorii centrali¹³ ai republicii și, sincer vorbind, în decursul ultimilor 10-15 ani, nu am văzut pe mesele din cabinetele niciunui din ei nici cărți moldovenești, nici ziare moldovenești, nici revista... Acești conducători responsabili și cu autoritate, nu doar că nu cunoșteau literatura moldovenească, dar nici nu știau că există și scriitori moldoveni”.

Un alt moment interesant în respectiva scrisoare îl constituie atitudinea pe care Canna o exprima față de scriitorii basarabeni N. Costenco, M. Curicheru și Țurcan. „Ne-am ocupat puțin de un atât de însemnat poet ca Costenco, nu am luptat ca să îl atragem de partea noastră. V. Lenin în cei mai dificili ani ai activității partidului nostru a găsit timp pentru a se ocupa de Gorki, să îl convingă, să corespundeze cu el, să îi demonstreze și în cele

⁹ AOSPRM, F. 51, inv. 4, d. 36, f. 202.

¹⁰ AOSPRM, F. 51, inv. 1, d. 107, f. 7.

¹¹ AOSPRM, F. 51, inv. 1, d. 107, f. 17.

¹² AOSPRM, F. 51, inv. 1, d. 107, f. 7v.

¹³ С *центральными руководителями республики*. Expri-marea nu e corectă în rusă, de aceea nici traducerea ce am ales-o nu e corectă din punct de vedere literar.

din urmă să îl readucă de partea noastră. Iar noi ne feream de așa scriitori însemnați precum Costenco, Curicheru și alții. În schimb am luat atâta colb în uniune, atâția oameni de pe lângă literatură și oameni care nu au nimic în comun cu literatura, că chiar și astăzi, noi roșim pentru ei și ne justificăm. Vina noastră cea mare constă în aceea că a rămas pe teritoriul ocupat al Moldovei un așa tânăr scriitor însemnat ca Țurcan, Barcari și alții, pe care nu au pregetat să îi folosească românii. E un fapt cunoscut, că cu câteva luni înainte de război Țurcan s-a îmbolnăvit grav și avea nevoie de tratament urgent. Iar Uniunea Scriitorilor nu l-a ajutat imediat cu un bilet de odihnă sau cu bani, boala lui s-a agravat și s-a ajuns la aceea că el nu a fost în stare să se evacueze. Iar Țurcan e o mare pierdere pentru literatura moldovenească, deoarece Țurcan în poezia moldovenească ocupa un loc aproape ca și Cornfeld. Poeziile aduceau venit, erau înțelese și cunoscute poporului, se poate de spus, nu mai puțin decât operele scriitorilor maturi¹⁴.

Din scrisoare rezultă că la acel moment, în 1943, Uniunea Scriitorilor Sovietici din Moldova fusese restabilită și că funcția de secretar responsabil al acesteia era deținută de I. Canna. Mai mulți scriitori, care colaborau cu Uniunea, erau menționați pozitiv. „Scriitorii noștri de bază totuși s-au activizat vizibil după conferința noastră. Bucov și-a terminat poemul despre Kotovski, Vetrov a scris o carte de versuri, Galiț a adus un șir de povestiri, au fost deja semnate câteva înțelegeri, din care se vede, că peste 2-3 luni tovarășii sunt obligați să predea lucruri solide, nemaivorbind despre aceea că scriitorii păstrează în ei taina despre operele la care lucrează”.

Ca răspuns la observațiile lui Kahana, Canna îl ataca la persoană pe acesta, deși Bucov era cea mai criticată persoană în rândurile lui Kahana. „Bucov, Deleanu sau Vetrov, cu toate „slăbiciunile” lor, au făcut fiecare în parte mai mult, fiecare în parte, pentru literatura moldovenească și pentru poporul moldovenesc, decât un așa „colos” cum e Kahana. Lucrările acestor tovarășii sunt scrise pentru noi, ele proslăvesc munca și lupta eroică a poporului moldovenesc, lucrările lor aduc venit...”

Poate conferința noastră nu s-a desfășurat la nivelul cuvenit. Aceasta a fost prima noastră conferință, a fost desfășurată în condiții de război la Mos-

cova și nu la noi acasă, Ceban ca și conducător al scriitorilor, a fost ocupat cu lucrul, dar totuși pentru scriitorii serioși conferința a dat foarte mult. Ei au înțeles toată seriozitatea vremurilor de azi¹⁵.

Mai jos Canna cerea de la structurile partinice să se raporteze cu grijă la „scriitorii de bază – Bucov, Cioban, Vetrov, Galiț, Deleanu, Șternberg, Altman, Meniuc, Istru și alții¹⁶. În viziunea lui Canna, acest colectiv, urma să lucreze „neîncetat” pentru că era constituit din „fii și slugi ai poporului moldovenesc și depun toate cunoștințele lor și capacitățile, pentru a îndreptăți titlul de scriitor, titlul de „ingineri ai sufletelor”¹⁷.

Dintr-o notă adresată secretarului CC al PC (b) din Moldova, Zelenciuc, la 16 septembrie 1943, rezultă că din Uniune deja făceau parte 12 scriitori. Nota conținea lista operelor predate la acel moment Editurii de Stat și textele ce urmau să fie predate în scurt timp. Printre scriitorii publicabili erau Canna, Vetrov, Meniuc, Istru și Ceban.

Tema războiului și patriotismului sovietic se desprinde din titlurile enumerate ca predate spre editare. Canna era autorul unui volum, „despre lupta poporului moldovenesc contra ocupanților, despre munca comsomoliștilor pe teritoriul ocupat, despre moldovenii care luptau pe front”. Vetrov dedicase un volum de poezii „patriei, oamenilor de la uzine, fabrici și din colhoz, despre încrederea în victorie”. Cruceciuc a depus poezii „despre patrie, oamenii care luptă eroic și curăță pământul sovietic sfânt de hoardele fasciste”. Meniuc a predat o nuvelă despre „viața tineretului moldav care luptă contra înrobitorilor”. Pe lângă acestea mai era menționat un almanah de poezii ale scriitorilor moldoveni și versuri alese din folclor. Valoarea literară a acestor lucrări nu a fost reținută de istoria literaturii, însă pe de altă parte ele au avut un caracter ce a transcens literatura ca atare având un scop propagandistic. Un posibil studiu interesant ar putea constitui analiza caracterelor ce apăreau în aceste opere – cum erau concepute de autori, cu ce calități erau înzestrate și care era credința lor, dincolo de imboldul inițial care era unul artificial (deoarece erau caractere create la comandă).

În privința discursurilor ținute în eterul „moldovenesc” de la Moscova, într-un dosar al sectorului Propagandă și Agitație apar informații privind

¹⁵ AOSPRM, F. 51, inv. 1, d. 107, f. 15v-16.

¹⁶ AOSPRM, F. 51, inv. 1, d. 107, f. 16v.

¹⁷ AOSPRM, F. 51, inv. 1, d. 107, f. 17v.

¹⁴ AOSPRM, F. 51, inv. 1, d. 107, f. 15.

ziua de 28 iunie 1943. Din scriitori la miting a participat poetul B. Istru¹⁸. Acesta a fost al doilea vorbitor după Brovko, președintele prezidiului Sovietului Suprem al RSSM. După Istru au urmat Suhov, cercetător științific, care lucra la o uzină, Liubinskaia, o muncitoare, Constantinov președintele Consiliului Comisarilor Poporului, Dobânda, cercetător, Bujor, sublocotenent, Cuculescu, soldat, Diordița, sergent și Șalar¹⁹. În discursuri apar următoarele puncte de referință: alegerile românești din interbelic, alianța României cu germanii și italienii, realizările puterii sovietice în primul an de stăpânire, îndemnuri la luptă, erau evocate răscoalele de la Hotin și Tatarbuniar, era criticat Ion Pelivan etc.²⁰

Faptul că între scriitorii moldoveni sovietici aflați la Moscova existau neînțelegeri transpare clar în scrisoarea lui Em. Bucov adresată în 10 ianuarie 1944 lui Canna (vezi anexa 6). Aceasta însă nu e suficient pentru a afirma că existau două grupări la acel moment. Conflictul îi viza în principal pe Bucov, pe de parte, și pe Canna și Istru, pe de cealaltă parte. Însă în general toți scriitorii activi, și susținuți de structurile partinice, se înscriau în linia trasată de Partid.

Un ultim eveniment de referință din perioada abordată, o constituie ședința scriitorilor din 26 mai 1944, desfășurată la Soroca, aflată la acel moment sub control militar sovietic. La aceasta nu a participat I. Canna, care e posibil să se fi reținut cu probleme administrative la Moscova. Pe ordinea de zi au fost: 1) Lucrul asupra textului imnului RSSM; 2) Pregătirea pentru ziua de 28 iunie; 3) Editarea broșurilor scrise de scriitorii moldoveni; 4) sediu pentru Uniune și 5) diverse. Cea mai mare încărcătură ideologică trebuiau să o aibă „broșurile cu caracter publicistic, polemic și de agitație”, care urmau să se adreseze „maselor largi ale truditivilor raioanelor eliberate și în proces de eliberare a Moldovei și să-i familiarizeze cu victoriile strălucite ale poporului sovietic pe front și în spatele frontului”.

În anexele prezentului studiu am inserat câteva fragmente de scrisori, liste de lucrări planificate, dări de samă, în cazul cărora am păstrat ortografia autorilor în limba rusă. În textele semnate de Kahana, Bucov și Canna, apar greșeli de topică, lexic, în acordul cuvintelor, litere omise etc.

¹⁸ AOSPRM, F. 51, inv. 2, d. 128, f. 50.

¹⁹ AOSPRM, F. 51, inv. 2, d. 128, f. 76.

²⁰ AOSPRM, F. 51, inv. 2, d. 128, f. 7-75.

În loc de concluzii

Acest studiu prezintă doar o schiță a istoriei Uniunii Scriitorilor Sovietici din RSSM în anii 1942-1944. O analiză mai detaliată a documentelor din dosarul 107, coroborarea cu informații din dosarele CC al PC (b) din Moldova, dar și niște excursuri mai largi în anii 1940-1941 și 1945-1946 (până la discursul lui Andrei Jdanov), ar permite schițarea unei imagini mai complexe. În ce privește studiul materialelor consultate până la acest moment, acestea ne permit următoarele concluzii:

1. Timp de un an de zile după 22 iunie 1941 Uniunea Scriitorilor Sovietici din Moldova a fost inactivă.
2. În vara anului 1942 la Moscova, sau în strânsă legătură cu grupul scriitorilor moldoveni de pe lângă CC al PC (b) din Moldova aflat la Moscova, activau Ceban, Canna (la radio ambii), Galiț, Deleanu, Poleakov (compozitor), Kahana și Barschi. Deși în document conducător al grupului apărea Canna, o referire de mai târziu a acestuia îl indică pe Ciobanu ca șef al scriitorilor.
3. La începutul lunii octombrie 1942 la Moscova a fost organizată conferința-consfătuire a scriitorilor moldoveni, aduși din diferite părți ale URSS, unde se aflau în refugiu. De exemplu, Meniuc fusese invitat să vină din Kazahstan, Kahana se afla la Cikalov, Altman, care fusese ignorat, era la Tașkent. Printre participanți au fost – Canna, Ciobanu, Meniuc, Bucov, Istru, Vetrov, Deleanu, Kahana etc.
4. După conferința de la Moscova, liderul organizației scriitorilor a fost Canna. Criticile care apar la adresa acestuia, datorită puținătății documentelor, nu sunt suficiente pentru a formula concluzii privind existența a două grupuri antagoniste de scriitori. Rezervele lui Kahana față de Bucov, sau critica lui Istru și Canna de către Bucov, nu sunt suficiente pentru a determina un conflict. Toate operele scrise în respectiva perioadă au fost înregimentate ideologic și s-au referit la tema războiului.
5. În faza finală a șederii la Moscova, Canna, într-o scrisoare adresată CC al PC (b) din Moldova, creiona prioritățile tematice din următoarea perioadă. Din domnitori pentru portretizare erau recomandați Alexandru cel Bun, Ștefan cel Mare, Vasile Lupu și Dimitrie Cantemir, iar din bolșevicii basarabeni – Gr. Kotovski și S. Lazo.

**Ședințele desfășurate în cadrul Uniunii Scriitorilor Sovietici din Moldova
(ianuarie-mai 1941) – data, autorul discutat, referentul și participanții**

	Data	Creația lui	Referent	Participanți
1.	10.II	E. Bucov ²¹	Vera Panfilova	B. Istru, N. Costenco, S. Braunștein, Iacher și L. Barschi
2.	17.II	N. Costenco	B. Istru	I. D. Ciobanu, M. Kahana-Ardeleanu, M. Altman, Em. Bucov și L. Barschi
3.	28.II	B. Istru	Em. Bucov	N. Costenco, D. Vetrov, G. Meniuc, M. Kahana-Ardeleanu și L. Barschi.
4.	8.III	F. Nencev	Vera Panfilova	N. Costenco, B. Istru, D. Vetrov, M. Kahana-Ardeleanu, Em. Bucov și L. Barschi.
5.	24.III	L. Deleanu	Em. Bucov	N. Costenco, B. Istru, D. Vetrov, L. Barschi și M. Altman
6.	6.IV	Șezătoare literară	L. Barschi	B. Istru, F. Nencev, M. Altman, D. Vetrov, Em. Bucov, I. Cioban, L. Cornfeld, Ia. Șternberg, N. Costenco, O. Șraibman, I. Iacher, L. Deleanu.
7.	14.IV	N. Țurcan	L. Barschi	N. Costenco, B. Istru, Em. Bucov, D. Vetrov, F. Nencev, B. Baidan ș.a.
8.	21.IV	M. Curicheru	Alexei Antohi	L. Barschi, B. Istru, N. Costenco, M. Kahana-Ardeleanu, Em. Bucov ș.a.
9.	28.IV	A. Robot	G. Meniuc	N. Costenco, B. Istru, M. Kahana-Ardeleanu, L. Cornfeld, D. Vetrov, Em. Bucov, L. Sebastian, L. Barschi
10.	8.V	G. Meniuc	B. Baidan	L. Barschi, I. Cutcovețchi, N. Costenco, Em. Bucov, L. Cornfeld ș.a.
11.	12.V	I. Canna	L. Barschi	I. D. Ciobanu, B. Baidan, M. Kahana-Ardeleanu, N. Costenco ș.a.

Tabelul prezenței scriitorilor la discuțiile din februarie-mai 1941

	Nume/Data	10.II	17.II	28.II	8.III	24.III	6.IV	14.IV	21.IV	28.IV	8.V	12.V
1.	Altman	-	X	-	-	X	X	-	-	-	-	-
2.	Antohi A.	-	-	-	-	-	-	-	X	-	-	-
3.	Baidan B.	-	-	-	-	-	-	X	-	-	X	X
4.	Barschi L.	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
5.	Bucov Em.	X	X	X	-	X	X	X	X	X	X	-
6.	Canna I.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	X
7.	Ciobanu I. D.	-	X	-	-	-	X	-	-	-	-	X
8.	Cornfeld L.	-	-	-	-	-	X	-	-	X	X	-
9.	Costenco N.	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
10.	Curicheru M.	-	-	-	-	-	-	-	X	-	-	-
11.	Cutcovețchi Ia.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	X	-
12.	Deleanu L.	-	-	-	-	X	X	-	-	-	-	-
13.	Iacher I.	X	-	-	-	-	X	-	-	-	-	-
14.	Istru B.	X	X	X	X	X	X	X	X	X	-	-
15.	Kahana M.	-	X	X	X	-	-	-	X	X	-	X
16.	Meniuc G.	-	-	X	-	-	-	-	-	X	X	-
17.	Nencev F.	-	-	-	X	-	X	X	-	-	-	-
18.	Panfilova V.	X	-	-	X	-	-	-	-	-	-	-
19.	Robot A.	-	-	-	-	-	-	-	-	X	-	-
20.	Sacțier M.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
21.	Sebastian L.	-	-	-	-	-	-	-	-	X	-	-
22.	Țurcan N.	-	-	-	-	-	-	X	-	-	-	-
23.	Vetrov D.	-	-	X	X	X	X	X	-	X	-	-

²¹ A fost primit în Uniunea Scriitorilor Sovietici din RSSM la 24 martie 1941.

**Planul de lucru al grupului de scriitori moldoveni pe lângă CC al PC (b) din Moldova
pentru perioada 1 iunie - 1 octombrie 1942**

	Фамилия, имя и отчество	Тематика или название произведения	Общий объем сборника	Необходимые командировки	Срок сдачи работы
1.	КАННА И.И.	а) Стертое пятно - рассказ	¾ а.л.	-	18 июля 1942 г.
		б) Весть с Востока - песня	32 строки	-	5 „ 1942 г.
		в) Моя Молдавия - песня	40 строк	-	30 „ 1942 г.
		г) Новелы в стихах	600 строк	-	30 сентября 42 г.
		д) Очерки о героях Молдавии	2 авт. листа	Встреча с героями	20 августа 42 г.
		е) Гвардейцы Совет. Молдавии очерки и рассказы	2 автор. листа	Встреча с героями	20 сент. 42 г.
2.	ГАЛИЦ В.Г.	а) Борьба	1 автор. лист	-	5 июля 1942 г.
		б) Песня Молдаванки	20 строк	-	
		в) Герои Молдавского народа	2 автор. листа	Встреча с героями	20 авг. 42 г.
		г) Партизаны п'еса	3 - -	Командир. в освобожден. р-ны	30 августа 42 г.
		д) Песня освободителей	24 строки	-	20 июля 1942 г.
3.	ДЕЛЯНУ ЛИВИУ	а) Кровавые цветы – Сборник оборонных и антифашистских стихов	2500 строк	-	1 сентября 42 г.
		б) Партизанская балада	600 строк	Встреча с партизанами и выезд в освобожд. р-ны	30 сентября 42 г.
		в) Песня победителей	240 строк	-	30 сентября 42 г.
4.	ПОЛЯКОВ В.Л.	Оформление музыкой: а) по тексту И. Канны – Весть с Востока	-	-	5 июля 1942 г.
		б) по тексту В. Галица «Песня Молдаванки»	-	-	5 июля 1942 г.
		в) По тексту Галица: «Песня освободителей»	-	-	25 июля 42 г.
		г) по тексту Деляну – «Песни Победителей»	-	-	30 сентября 42 г.
5.	КАХАНА М.Г.	а) Рассказы и очерки о зверствах немец. оккупантов	1, ½ автор. листа	-	1 июля 1942 г.
		б) музыкальная комедия в 1 акте «Партизаны на Дунае»	1 автор. лист	-	1 июля 1942 г.
		в) Сатирическая новела об успехах Гитлера	¼ автор. листа	-	1 июля „
		г) Очерки и рассказы	1, ½ автор. листа	Поездка в Москву и встреча с бойцами	15 августа 42 г.
		д) Скетч о издевательствах над советской женщиной	½ автор. листа	-	1 сентября 42 г.
		е) Очерки о Молдавской Гвардии	1, ½ автор. листа	-	15 сентября 42 г.
6.	БАРСКИЙ Л.М.	а) Очерки о молдав. героях	1 автор. лист	-	15 августа 42 г.
		б) «Рэзбунэторь» песня	30 строк	-	5 июля 42 г.
		в) «Фэт Фрумос» - п'еса	3 автор. листа	-	15 июля 42 г.

Руководитель группы писателей
КАННА

**Fragment din scrisoarea lui Mozes Kahana-Ardeleanu adresată secretarului CC
al PC (b) din Moldova N. Salogor și președintelui Consiliului Comisarilor Poporului
M. Constantinov (15 ianuarie 1943)**

О работе молдавских писателей²²

Работа эвакуированных писателей и литераторов Молдавии после совещаний продолжает представлять такую бедственную картину,²³ что я чувствую нужным обратить Ваше внимание на ее недостатки, так как я их вижу и делать некоторые предложения для их устранения.

Вообще своим литературным трудом по-настоящему занимается всего один писатель: Буков. Остальные или занимаются только частично и пишут только помимо других дел, или совсем не пишут. [И таких даже очень немно]. Деляну обезжает в вагоне «Дойны» Сибирь и Дальний Восток и не даст вероятно – говоря пока только по-количеству – ни половину того, что от него можно–было ожидать; Канна работает в радио и занят делами по организации Союза Писателей; Штернберг – стал работником Джасса и обезжает также разные края Советского Союза; Чебан занят в Радио и вообще редко и мало пишущий человек; Константиновский, как мне известно, занимается только газетной работой; Калугин – директор столовой и прекратил писать художественную литературу; Ласкар Себастьян и попрежнему работает маркером у билиярда и не пишет ни слова; Ветров работает и газетчиком и вряд-ли успеет многого написать; Альтман попрежнему бездельствует... что касается меня, я работаю над словарем для Армии и обработаю уже написанное для изданий, помиму словаря.

...

Обсуждение творческих отчетов писателей на самом совещании прошло в основном удовлетворительно. Особенно много нам дало и воодушевляло всех участников помимо выступления тт. Салогора и Зеленчука, замечательное выступление тов. М. А. Константинова, затем выступления Радула, Березнякава, Канны. Но и в этом больно нехватило то, что выступающие руководители Молдавской ССР, отдающие столько внимания, времени и силы для улучшения работы писателей, не могли познакомиться с творчеством писателей и еле-еле знали то, что было прочитано на совещании.

По поводу задач писателей и Союза Писателей в ближайшем будущем, также было сказано много правильного, мобилизующего, вызывающего надежды и охоты, указывающего пути к осуществлений. Правда, что и это было сказано не в докладе т. Чебана, а опять таки в указаниях представителей ЦК и Правительства, в частности т. М. а. Константинова и в отдельных выступлениях писателей. Вполне согласились в том, например что писатели должны больше концентрироваться на темы отечественной войны; что молдавская литература должна больше выразить молдавскую национальную специфику; что надо создать возможность использования и издания написанных произведений; что надо создать лучшие условия, материальные и моральные, для работы и жизни писателей, что надо обеспечить поддержку органов Союза Писателей по местам жительства писателей, путем их оформления как члены молдавского СП; что надо организовать совместное жительство и работу целых групп писателей («второй центр») и взаимную помощь друг-другу; что надо больше связать молдавских писателей с жизнью трудящегося народа СССР, фронта и тыла; и т.д и т.п. Но все это было только сказано; ни во время совещаний, ни после этого, почти ничего не было предпринято для практического осуществления всего сказанного.

Совещание разошлась, не оставляя в руки (или хоть-бы в памяти) участников какие-то зафиксированные решения – т.к. совещание не вынесло никакого решения. Несмотря на то что участники остались в Москве почти месяц после окончания совещаний, они не были созваны ни один раз – или вызваны по одиночкам – чтобы получить практические советы и предложения для

²² Sublinierile aparțin fie autorului textului, fie celui care l-a citit.

²³ Subliniat cu creion verde.

работы. Только по настоятельному требованию и собственной инициативе писателей руководители (бюро) согласились присутствовать на встречу писателей перед отездом, на которой т. Буков механически записывал творческие планы каждого писателя. Не была организована ни одна встреча с писателями и с населением Москвы, ни один выезд к частям или на заводы – ничего из всего того, что в Советской стране принято проделать для того, чтобы поднять дух писателя.

Итак писатели разошлись (отдеты правда, в новые пальто, но) менее организованные, менее вооруженные для настоящей творческой работы, чем они были до совещания. Результат: теперешнее жалкое положение, как я его обрисовал в начале этого заявления.

Может-быть, что за такую работу совещания – стоящего столько денег, заботы и усилия ЦК и правительства – ответственные и виноваты не только организаторы, а и сами участники, в особенности я, чуть-ни старше всех. Правда, я, как и другие писатели и иногда и больше других требовал лучшую подготовку, читки, собрания и пр. до совещания, а после его, также неоднократно просил, предложил и требовал зафиксирование и осуществление всего того, что было сказано на совещание. Но мы – в частности я – не сделали этого в достаточно ответственной и эффективной форме, на совещаний или в ЦК Партии Молдавий.

Могу привести в моем оправдании, что кроме моей физической слабости, болезни и инвалидности, меня немного задержал от активности и крайне отрицательное отношение ко мне самого тов. Зеленчука, о котором я подробно сообщил в моем заявлении в моем личном деле, отношение которое меня неоднократно, в скрытой и открытой форме призывало быть «более скромным».

Кое-что было сделано, как я узнал, и после нашего отезда: оформили несколько писателей в члены Союза Писателей и – по инициативе Совнаркома создали возможность... писательского труда. (Может быть организовали и перепечатку и «издательскую группу» Союза, не знаю). Но наряду с оформлением одних, отказали принимать таких квалифицированных работников литературы, напечатавших в прошлом целый ряд статей о советской литературе и автора киносценарий, как Константиновский, а отказ по отношению других двух (Калугин и Себастьян) было сделан в такой форме, чтобы их окончательно оттолкнуть и исключить из литературной работы Молдавии. Даже по отношению Калугина, думаю, что такой подход, также не соответствует нашим целям, как не соответствует его вызов и его выдвигание в молдавского советского писателя. Что касается создания технических, издательских и денежных средств, это, одновременно обеспечения качественной продукцией, приведет только к тому – как это случилось и иной раз в Молдавий, – что государственные средства – в отсутствие лучшего или в силе инерций и наименьшей сопротивления будут израсходованы на финисировании неполноценной продукции и брака.

...

В последнее время там чувствуется нездоровая строгость и узкость мнений... в оценке качества языка, в приеме в Союз Писателей и т. пр. (на пример в отказе принятия Константиновского в Союз, в устраниении песни Деляну из репертуара «Дойны», в обращении с Калугином перед его отездом, и т.д.). Мне кажется, что главный представитель этой строгости – т. Буков, который очень ценный писатель, но имеет известную слабость не признать и не делить качества других писателей.

Строгость, конечно, должна быть, но не такой пурификаторской, который за недостатка в творчестве или в прошлом или в происхождений человека, ведет к тому чтобы совсем отказаться от данного писателя и его работы, выбрасывать вместе с водой и ребенка. Если мы будем так хозяйничать в молдавском писательском дворе, где еле 10-20% писателей молдавского происхождения и где все без исключения имеют свои слабости и в таланте и в языке (сам Буков не молдаван и не знает безупрочно молдавский язык), тогда мы скоро можем оказаться и без литературы и без писателей.

Scrisoarea lui I. Canna către secretarul CC al PC (b) din Moldova Zelenciuc privind lucrările predate Editurii de Stat a Moldovei (16 septembrie 1943)

СПРАВКА²⁴

Сданно Госиздату Молдавии

1. КАННА – «На пороге родительского дома» – сборник рассказов о борьбе молдавского народа против немецко-румынских оккупантов, работа комсомольцев на оккупированной территории, молдаване с оружием на фронтах Вов.
2. ВЕТРОВ – «Мы вернемся к тебе, Молдавия» – сб. стихов о родине, о людях на заводах, фабриках и колхозах, об уверенности в победе.
3. КРУЧЕНИЮК – «Моей Молдавии» – стихи о родине, о людях героически сражающихся и очищающих священную советскую землю из под фашистских полчищ.
4. МЕНЮК – «В степи» – рассказ из жизни молдавской молодежи борющейся против немецко-румынских поработителей.
5. АЛЬМАНАХ стихов молдавских поэтов и избранных стихов и песен из молдавского фольклора.

В ближайшие дни будет сданно Госиздату

1. БУКОВ – «Воспоминания Бурки» – о тяжелых переживаниях молдавского народа под гнетом немецко-румынских оккупантов.
2. КАННА – «Дочь лесов» – рассказы о борьбе молд. партизан и об участии молдаван на фронтах и в тылу.
3. ИСРУ – «Голос Родины» – сб. стихов посвященных великой и героической борьбе советского народа против немецких захватчиков.
4. ЧЕБАН – «Когда зреют вишни» – рассказы о партизанском движении на оккупированной Молдавии.

* * *

Кроме всего вышеизложенного, молдавские писатели работают над другими своими произведениями. Так, например, поэт тов. Буков заканчивает, после литературной читки, переработку своей поэмы «Котовский живет». Тов. Ветров после ряда рецензий и устных указаний обрабатывает свою п'есу «Гнев».

Одновременно с этим молдавские писатели с момента выхода молдавской газеты почти в каждом ее номере печатают свои рассказы, новеллы и стихи. С 1 января сего года были также изданы специально две литературные газеты.

Ответственный Секретарь ССП МССР /Канна/
16 Сентября 1943 года

Sursă: AOSPRM, F. 51, inv. 1, d. 107, f. 110-111.

²⁴Subliniat cu creion verde.

Fragment din scrisoarea lui Emilian Bucov în care se referă și la „moldovenismul” lui Bogdan Istru și al lui Ion Canna (10 ianuarie 1944)

Есть у нас товарищи – писатели – которые не знаю с каких пор, преобрели ухватку «подсчитывать шарики» в крови писателей Молдавии. Тот дескать чистый молдаванин, другой больше русский чем молдаванин, третий еврей. Неужели это невинная игра слов таких товарищей. Нет. Здесь личная заинтересованность товарищей считающих себя «чистокровными молдаванами». Не талантом, не знанием молдавского советского народа, не познанием умом и сердцем текущей боевой действительности – войти в литературу, а посредством хитрых приемов проникнуть на жилплощадь искусства.

Всем известно «дебаты» на собрание обсуждения «Дойны» [...] Иван Бодарев он же «Богдан Istru» при удобных случаях афиширует свой «молдовенизм» (происхождение) для определенных литературных выгод.

Sursă: AOSPRM, F. 51, inv. 1, d. 107, f. 88.

Darea de samă a Organizației moldovenesti a scriitorilor trimisă de Ion Canna la CC al PC (b) din Moldova (3 martie 1944)

За время Отечественной войны Молдавская Писательская организация значительно окрепла. В состав ее входят 11 членов и 5 активных начинающих писателей. Писатели Молдавии заняли свое должное место в общей борьбе советского народа против ненавистного врага и захватчика немецкого фашизма. 6 членов союза и начинающих писателей с начала войны находятся на фронте, где с оружием в руках поражая врага, в то же время написали произведений /Барский, Галиц, Пономарь/. Остальные писатели находясь в тылу, неустанно работают над созданием литературных произведений. В результате этого, писатели Молдавии уже сдали в Госиздат Молдавии 6 сборников своих литературных произведений. Кроме этого сдан Гослитиздату сборник на русском языке, который в ближайшее время выйдет из печати. На ряду с этим каждый писатель имеет в почти законченном виде ряд рассказов, повестей, поэм и стихотворений.

За это же время писатели Молдавии опубликовали в нашей республиканской еженедельной газете 32 рассказа, 33 стихотворения и 38 научно-литературных статей. По линии радиовещания молдавские писатели имели на общесоюзной сетке 3 передачи и на молдавской сетке 83 литературных передачи. Все это говорит за то, что писательская организация Молдавии работоспособна и жизнена, что до некоторой степени справилась с выполнением своего долга перед Родиной и народом.

Вместе с тем СП считает, что для того, чтобы еще больше улучшить свою работу, чтобы создать больше литературных произведений и еще лучше активизировать писательскую массу, чтобы расширить свои ряды, крайне необходим литературный журнал – единственный в котором писатели смогли бы печатать прозу, стихи и развернуть литературную критику, единственный орган, посредством которого писатели смогли бы разговаривать с массами, единственный орган без которого не мыслим дальнейший рост рядов писателей и активизации их творческой работы.

И в дальнейшем перед писателями Молдавии стоят исключительно большие и важные задачи в развитии молдавской культуры, молдавского искусства. В числе задач: писатели М. должны написать национальный гимн Молдавской ССР, несколько театральных пьес и сценарьев, в числе которых такие важные исторические полотна, как пьесы о народных исторических героях Штефан чел Маре, Василе Лупу, Александру чел Бун, Димитрие Кантемир, Григорий Котовский, Сергей Лазо и других исторических личностях, боровшихся за свободу и независимость Молдавского народа, наконец молдавские писатели должны приложить все свои силы и способности и написать историю Молдавии, крайне необходимая молдавскому народу.

Ввиду вышеизложенного и принимая во внимание еще тот факт, что в ближайшее время будет освобождена и наша многострадальная Молдавия, куда нужно будет явиться с литературой отражающей великую борьбу советского народа с германским фашизмом и где несомненно нужно будет издавать журнал, ССПМ просит ЦК КП/б/ М возбудить ходатайство перед соответствующими органами о разрешении нам издавать ежемесячный общественно-политическо-литературного журнала «Октомбрие» размером до 100 страниц.

Ответственный секретарь ССПМ /Канна/

3 марта 1944 г.
г. Москва

Sursă: AOSPRM, F. 51, inv. 1, d. 107, f. 105-106.

Bibliografie

Negură 2013: P. Negură, „Războiul pentru apărarea patriei” în viața și opera scriitorilor moldoveni: eveniment de cotitură și mit fondator. In: (Ed. D. Dumitru, I. Cașu, A. Cușco, P. Negură) Al Doilea Război Mondial: memorie și istorie în Estul și Vestul Europei (Chișinău 2013), 89-120.

Памфил 1945: В. Памфил, Литература молдовеняскэ ын тимпул рэзбоюлуй пентру апэраря Патрией. Октомбрие 1, 1945, 105-113.

Aspects of the Moldavian Soviet writers' activity in 1942-1944

Abstract

After June 22, 1941 the Soviet Writers' Union of Moldavia was inactive for almost a year. In June 1942 the Group of Moldavian Writers under the rule of I. Ciobanu consisted of I. Canna, V. Galiț, L. Deleanu, V. Polyakov (composer), M. Kakhana, and L. Barsky. After the conference of Moldavian writers held in Moscow in September 1942 there were written many letters to the CC of the C(b)P of Moldavia and to the leadership of the Moldavian Writers' Union. Kakhana wrote about the lack of organization, Canna – about mistakes made by the Writers' Union in 1940-1941, when such writers as N. Costenco, M. Curicheru, Barcari, and Țurcan were ignored. In January 1944 Bucov criticized Canna and Istru for “Moldovenism”. In his report of March 3, 1944 Canna summarized the work done by 11 members and five young writers of the Union during the war. He also mentioned the necessity of a literary journal and the need to write theater plays about the “historical people's heroes” – the hospodars Stephen the Great, Vasile Lupu, Alexander the Good, Dimitrie Cantemir and the Bolsheviks Grigory Kotovsky, Sergey Lazo, and others.

The first meeting of the writers after their return (with the Red Army) took place on May 26, 1944 at Soroca. The main discussed issues were the work on the hymn of the Moldavian SSR, preparing for the celebrations on June 28, publication of brochures with literary works of members of the Union, etc.

This study is based on the documents from the Archives of the Socio-Political Organizations of the Republic of Moldavia (Fund 51, Inventory 1, Folder 107), which contains documents on the activities of the Soviet Writers' Union of Moldavia from 1942 to August 1944.

List of attachments:

Attachment 1. Meetings held at the Soviet Writers' Union of Moldavia (January-May 1941) – the date, the author discussed, the referent and participants.

Attachment 2. Timesheet of writers' presence at the discussions in February-May 1941.

Attachment 3. Work plan of the Group of Moldavian Writers attached to the CC of the C(b)P of Moldavia for the period of from June 1 to October 1, 1942.

Attachment 4. Part of the letter of Moses Kakhana-Ardeleanu to the Secretary of the CC of the C(b)P of Moldavia N. Salogor and the Chairman of the Council of People's Commissars M. Konstantinov (15 January 1943).

Attachment 5. The letter of I. Canna to the Secretary of the CC of the C(b)P of Moldavia Zelenchuk concerning the works sent to the State Publishing House of Moldavia (16 September 1943).

Attachment 6. Fragment of Emilian Bukov's letter in which he criticizes Bogdan Istru and Ion Canna for “Moldovenism” (10 January 1944).

Attachment 7. Report of the Moldavian writer's organization sent to CC of the C(b)P of Moldavia by I. Canna (3 March 1944).

Аспекты деятельности молдавских советских писателей в 1942-1944 гг.

Резюме

После 22 июня 1941 г. Союз советских писателей Молдавии бездействовал почти год. В июне 1942 г. в Группу молдавских писателей под руководством И. Чобану входили И. Канна, В. Галиц, Л. Деляну, В. Поляков (композитор), М. Кахана и Л. Барский. После конференции молдавских писателей, состоявшейся в Москве в сентябре 1942 г., было написано много писем в ЦК КП(б) Молдавии и руководству Союза писателей о том, что необходимо сделать. Кахана писал об организационной слабости, Канна – об ошибках, допущенных в 1940-41 гг., когда игнорировались такие писатели как Н. Костенко, М. Курикеру, Баркаръ и Цуркан. В январе 1944 г. Буков критиковал Канну и Истру за «молдовенизм». В своем отчете от 3 марта 1944 г. Канна обобщил работу, проделанную 11 членами и пятью молодыми писателями Союза в годы войны. Он также упомянул о необходимости писать пьесы о «народных исторических героях» – господарях Штефане чел Маре, Василе Лупу, Александру чел Бун, Дмитриии Кантемире и бессарабских большевиках Григории Котовском, Сергее Лазо и других.

Первое заседание писателей после их возвращения (с Красной Армией) было проведено в Сороках 26 мая 1944 г. Среди основных вопросов, рассматривавшихся в ходе заседания, была работа над гимном МССР, подготовка к 28 июня, издание брошюр с произведениями писателей и другие. Данное исследование основано на материалах из Архива общественно-политических организаций Республики Молдова (дело 107, инвентарь 1, Фонд 51), содержащего документы о деятельности Союза писателей Молдавии с 1942 по август 1944 г.

Список приложений:

Приложение 1. Заседания, проведенные в рамках Союза советских писателей Молдавии (январь-май 1941 г.) – дата, обсужденный автор, референт и участники.

Приложение 2. Табель присутствия писателей на заседаниях в феврале-мае 1941 г.

Приложение 3. План работы Группы молдавских писателей при ЦК КП(б) Молдавии на период с 1 июня по 1 октября 1942.

Приложение 4. Часть письма Мозеса Каханы-Арделяну секретарю ЦК КП(б) Молдавии Н. Салогору и председателю Совета Народных Комиссаров М. Константинову (15 января 1943 г.).

Приложение 5. Письмо И. Канны секретарю ЦК КП(б) Молдавии Зеленчуку о произведениях, переданных в Госиздат Молдавии (16 сентября 1943 г.).

Приложение 6. Фрагмент письма Эмилиана Букова, в котором он критикует Богдана Истру и Иона Канну за «молдовенизм» (10 января 1944 г.).

Приложение 7. Отчет молдавской писательской организации, высланный Ионом Канной в ЦК К(б)П Молдавии (3 марта 1944 г.).

03.02.2014

Dr. Marius Tăriță, Institutul de Istorie al AȘM, str. 31 August 1989, nr. 82, MD-2012 Chișinău, Republica Moldova, e-mail: marius@nichita.org.

